

גבר פבי

יליד -1920,וינה שבאוסטריה,
עלה ארצה בגיל 18, ביוני 1938
התגייס לפלמ"ח ב-1941
הצטרף לפלי"ם ב-1945

ה ע ט נ ה ר י ט ' 0

תקופת הילדות בוינה

גדלתי בוינה בבית ציוני - מסורתי. כילד, התעמלתי במכבי והייתי חניך תנועת הנוער החלוצית מכבי הצעיר/גורדוניה. למדתי בבית ספר תיכון, ואח"כ התחלתי ללמוד טכנאות שיניים.

ביוני 1938, אחרי כיבוש אוסטריה ע"י הנאצים, עזבתי עם קבוצת חברים ממכבי הצעיר את אוסטריה ברכבת ליוון ומשם באוניה בלתי לגאלית עליתי ארצה.

בארץ, עד הגיוס לפלמ"ח (1938 - 1941)

בארץ, עברתי עם הקבוצה הכשרה בכפר החורש, ובהמשך התגייסתי כגפיר למשמר הנע בכפר החורש. לאחר ההכשרה, הקבוצה יסדה את קבוצת מדורות בחדרה. לאחר כשלוש שנים, התאחדנו עם קבוצת זרעים במעין עין חרוד, וב-1945 הקמנו ישוב חדש - קבוצת דוברת.

תקופת הפלמ"ח

באביב 1941 עברתי קורס מ"כים מטעם ההגנה בג'וערה, ובאוגוסט 1941 התגייסתי לפלמ"ח לפלוגה ג'. ב-1942 עברתי קורס סיירים ומחבלים במשמר העמק. לאחר מכן, עברתי מחנות אימונים בעין שרה ליד נהריה, בקיבוץ הזורע, ובקיבוץ אשדות יעקב. ב-1943 עברתי קורס מ"מים בקיבוץ דליה, וב-1945 התנדבתי לפל-ים.

תקופת הפל-ים

עברתי קורס ימי בסיסי מס' 4 בקיסריה, וקורס חובלים מס' 2 בחיפה. באביב 1946 יצאתי לראשונה לחו"ל, בהפלגה מלאת הרפתקאות המתוארת בספר "אולואה" מאת לובה אליאב. הייתי אחראי על שתי אוניות מעפילים: "ארבע חרויות" בקיץ 1946, ו"מולדת" באביב 1947. על סיפון "ארבע חרויות" הפליגו כ-1100 מעפילים. יחד עמי היו באנייה פטר הופמן והגדעוני אלי זוהר. אנייה זו הייתה מיוחדת בכמה מישורים: זו הייתה האנייה הראשונה שהיה ברור כי אם תתפס ע"י הבריטים, תגורש מיידית

לקפריסין. כמו כן הייתה זו האנייה הראשונה שקיבלה הוראה להתנגדות פעילה לנסיון גירוש מחופי הארץ ע"י הבריטים. עובדות אלו הוסיפו למוטיבציה של המעפילים להישמע להוראות המפקדים, להתחבא כנדרש בבטן האנייה על אף התנאים הקשים, ולבצע אימונים במהלך ההפלגה. להפלגה התלוותה עיתונאית אמריקאית בשם קלייר נייקינד.

האוניה הפליגה לאורך חופי צפון אפריקה, בימים לוחטים, בתנאי מחסור במים, אוכל יבש ואוורור לקוי בבטן האנייה. למרות התנאים הקשים, המורל היה גבוה.

האוניה נתגלתה ע"י מטוס בריטי 20 מייל מתל אביב. ניסיון להגיע במלוא המהירות לחוף, אולם המשחתות הבריטיות הופיעו מצפון והקדימו אותנו במים הטריטוריאליים. לאחר שסרבנו לדרישת הבריטים להכנע, הם ירו מעל ראשינו והתזו מים בזרנוקים. אמצעי המאבק שהיו ברשותנו כללו קופסאות שימורים, סכ"ם וכוסות, ואותם השלכנו לכוון הבריטים.

אחד הרגעים המסוכנים ביותר היה כאשר המשחתת הבריטית התקרבה אלינו ועקרה באמצעות העוגן שלה חלק מסיפון אנייתנו. בהמשך, קפצה קבוצת חיילים בריטים אל הסיפון.

הצלחנו להשתלט עליהם ולדחוף אותם לירכתי האנייה. בנסיון השתלטות נוסף, נגחה אחת המשחתות את ירכתי האנייה, הרסה את מערכת ההיגוי והוציאה את האנייה מכלל פעולה.

לאחר קרב של כשלוש שעות, נגררה "ארבע חרויות" ע"י הבריטים לחיפה, וכל המעפילים ואנשי הצוות גורשו לקפריסין.

לאחר שהות של כמה שבועות בקפריסין, הצלחתי להתחמק מהשומרים הבריטים בזמן רחצה בים.

עליתי על ספינת דיג ישראלית קטנה, שהמתינה לאנשי הפל-ים הכורחים. על סיפונה הפלגנו, שמונה אנשי פל-ים ומלח יווני, לכוון אירופה, שם נדרשנו להמשך מבצע ההעפלה.

שמות השמונה: ישראל רותם, ישראל אברוכ, אליעזר ורש, שאול אהרונוב, פטר הופמן, אלי זוהר, יוס'קה ליזרובסקי

ואנוכי.

במפרץ אתונה, בליל יום הכיפורים, נעצרנו ע"י ספינת משמר יוונית. ישבנו במעצר בפיראוס במשך שלושה שבועות, במהלכם זכינו, בהתערבות המוסד לעלייה ב', לתנאי מעצר משופרים.

לאחר השחרור ברחנו בספינה יוונית לאיטליה.

בשל סערה, נאלצנו לעגון במפרץ באחד מהאיים היוונים הצפוניים ביותר, מול אלבניה.

למשטרה המקומית שהגיעה אלינו סיפרנו כי אנו שליחים בריטים מטעם הג'וינט, העובדים במחנות הפליטים באיטליה, וכי ניצלנו על ידי ספינת הדייגים לאחר שספינתנו טבעה על כל מסמכינו וציוודנו. מפקד המשטרה האמין לסיפורנו וניסה להפגישנו עם אזרח בריטי המתגורר באי שישמח בודאי לאחראנו. התחמקנו כמוכן, והסברנו למפקד המשטרה כי איננו יכולים לרדת לאי כדי לא לבייש את האימפריה הבריטית בהופעתנו העלובה. אולם מפקד המשטרה היה נחוש בדעתו לעזור לנו, הגיע למחרת בלווי האזרח הבריטי. בעוד אנו מתחזים לחולים ונשואים בבטן הספינה, שלחנו את יוסקה ליזרובסקי, דובר האנגלית הטובה שבינינו, להפגש על הסיפון עם הבריטי, שאכן השתכנע מהמבטא הבריטי שלו. בינתיים הים נרגע, והמשכנו בהפלגתנו מערבה לחופי איטליה.

באביב 1947 קיבלתי את הפיקוד על אניית מעפילים נוספת - "מולדת".

"מולדת" הוכנה לקליטת מעפילים במרסיי, אך בשל חשש להחרמה ע"י השלטונות המקומיים על פי בקשת הבריטים, הפליגה לקורסיקה ומשם לדרום איטליה. שם עלו על סיפונה כ- 1500 מעפילים.

האנייה "מולדת" הייתה אנייה ישנה, שנבנתה להובלת מטענים בפיוורדים של נוברגיה, ולא להפלגה בים פתוח. כבר לאחר עליית המפעילים, האנייה נטתה על צידה והתחלנו את מסענו בנטייה של 12 מעלות, שבמהלך ההפלגה הגיעה עד 20 מעלות!

משאבות המים יצאו מכלל שימוש, ומכונות הדיזל נדמו. הדבר אירע באזור קפריסין. למזלנו, הים היה חלק כאמבט שמן, שאם לא כן, כל גל קטן היה עלול להחדיר מים ולגרם להתהפכות האנייה ולטביעתה.

נאלצתי לקרוא S.O.S., ומשחתת בריטית הגיעה וגררה אותנו עד לחיפה, משם גורשנו לקפריסין על גבי ספינות הגירוש. גם באנייה זו התכוננו להתנגדות, אולם מאחר ונאלצנו לקרוא לעזרת הבריטים, ההתנגדות הייתה פסיבית. שוב מצאתי עצמי עצור בקפריסין, ושוב ברחתי כעבור כמה שבועות. הפעם, התגנבתי לספינה בריטית שהעבירה עולים שקבלו היתרי כניסה לארץ.

אחרי שהות קצרה בארץ, הפלגתי באופן גאלי באניית נוסעים לאיטליה. השתמשתי בדרכון מזויף שהוכן ע"י המוסד לעלייה ב'. לא היה כל דמיון בין התיאור בדרכון,

של אדם שמן בעל עיניים כהות ושיער שחור, לבין מראי. למזלי, הבקורת בנמל חיפה לא הייתה קפדנית. לעומת זאת, פקיד הקבלה במלון בגינואה, תהה על מראי, ואף נזכר כי אותו דרכון בדיוק הוצג בפניו שבוע קודם לכן בידי אדם אחר. כמוכן שלא נשארתי במלון זה בתירוץ כי החדר אינו מוצא חן בעיני, ונסעתי למילאנו.

הברחתי את הגבול לצרפת, שם שמשתי כמפקד מחנה עולים בליון, ולאחר מכן הייתי חלק ממערך ההעפלה במרסיי.

מסוף 1947 עד מאי 1948 שהיתי בתוניס. תפקידי שם היה איתור מקומות שיתאימו לעגינת ספינות, ריכוז המעפילים לקראת העלייה לספינות, הדרכת חניכי תנועות הנוער המקומיות באקדה ובקפ"פ, ותכנון הגנת הגטו המקומי למקרה פרעות.

ועוד סיפוח הקשור למחנות העולים. מדובר במחנה מג'נטה שליד מילאנו.

במחנה זה רוכזו מצרכי מזון ואספקה עבור אוניות המעפילים. כן שימש המחנה לריכוז ואחסון של נשק שנאסף ונמסר על ידי החיילים היהודיים ששרתו בבריגדה וביחידות העזר השונות.

במחנה גרה קבוצת צעירים, כ-30-40 איש, שעברו את השואה והמתינו לעלייתם ארצה. רובם היו חניכי גורדוניה בפולין לפני פרוץ המלחמה.

במחנה זה גרנו גם אנו, אנשי הפל-ים, עד שנקראנו לעלות ולפקד על אחת מאוניות המעפילים.

בקיץ 1946, השלטונות הבריטים החליטו להחזיר ארצה את הבריגדה היהודית ויחידות העזר השונות שבהן שרתו יהודים מפלסטינה.

בין חיילי הבריגדה, שבאותם הימים חנתה בהולנד ובבלגיה, היו רבים חברי הגנה, ביניהם בכירים כגון חיים לסקוב, בן-ארצי ועוד.

שיירה של מכוניות משא צבאיות עמוסות נשק, בעיקר רובים, יצאו מהבסיסים דרומה, לכוון הים התיכון. משם אמור היה הנשק להמשיך ארצה, בכל דרך אפשרית, לידי ההגנה.

הובלת הנשק מצפון אירופה לא נשארה בגדר סוד. החל מדרף, וחלק ממשאיות הנשק נתפסו. אולם, שבע או שמונה משאיות, המכונות בניב הצבאי "טרי טונרס" (כי מותר היה להוביל בהן שלושה טון), הצליחו לחמוק ולהגיע למחנה מג'נטה המוזכר לעיל.

אני, כאחראי על המחנה, קיבלתי הודעה על בואן הצפוי של המשאיות והכנתי את האנשים ואת המקום. כלומר, בסליק הקיים הוכן מקום נוסף לקליטת נשק, וכן הוכן מקום חדש, למקרה שהמקום בסליק הישן לא יספיק.

עם בוא המשאיות עבדנו ללא ליאות בפריקת הנשק מהמשאיות ואחסונו.

כל משאית שפריקתה נסתיימה עזבה את המחנה, וחזרה

האיטלקים, שבדרך כלל מתייחסים בכבוד רב לתארים, התרשמו מהתואר בעל הצליל הסמכותי "קומנדרטה עליטו", בקשו לא להגיש תלונה ועזבו את המקום, והשקט שוב שרר במחנה.

אפילו: בקיץ 1946 ארזנו את הנשק בהדרכתו ובפיקוחו של יהודה ארזי והוא שדאג להעבירו ארצה.

באוגוסט 1948, שלושה חודשים לאחר קום המדינה, חזרתי ארצה באחת מאניות העולים.

הפעם, הנוסעים היו עולים המגיעים למדינתם החופשית, ולא מעפילים המסתתרים בכטן האנייה. וחזרתי לביתי - קבוצת דברת, שהייתה אז משלט.

בפברואר 1950 עזבתי את קבוצת דברת, עברתי לתל אביב והתחלתי לעבוד במערכת הביטחון.

ב-1954 נישאתי לרחל. נולדו לי שני בנים, ירון ועמוס. מטעם מערכת הביטחון שהיתי בשליחות באיטליה בשנים 1962-1959, ובצרפת בשנים 1970-1974, וכן שליחויות קצרות נוספות.

כיום אני פנסיונר, סבא ל-8 נכדים: עדו, יהל, טל, יובל, ליאור, אלעד, שחר ונמרוד.

עדו, בכור הנכדים, הוא בוגר קורס חובלים המשרת כקצין צעיר בחיל הים.

בדרך לפי בחירת הנהג לכוון צפון אירופה. שתי משאיות לא הספיקו לעזוב את המחנה.

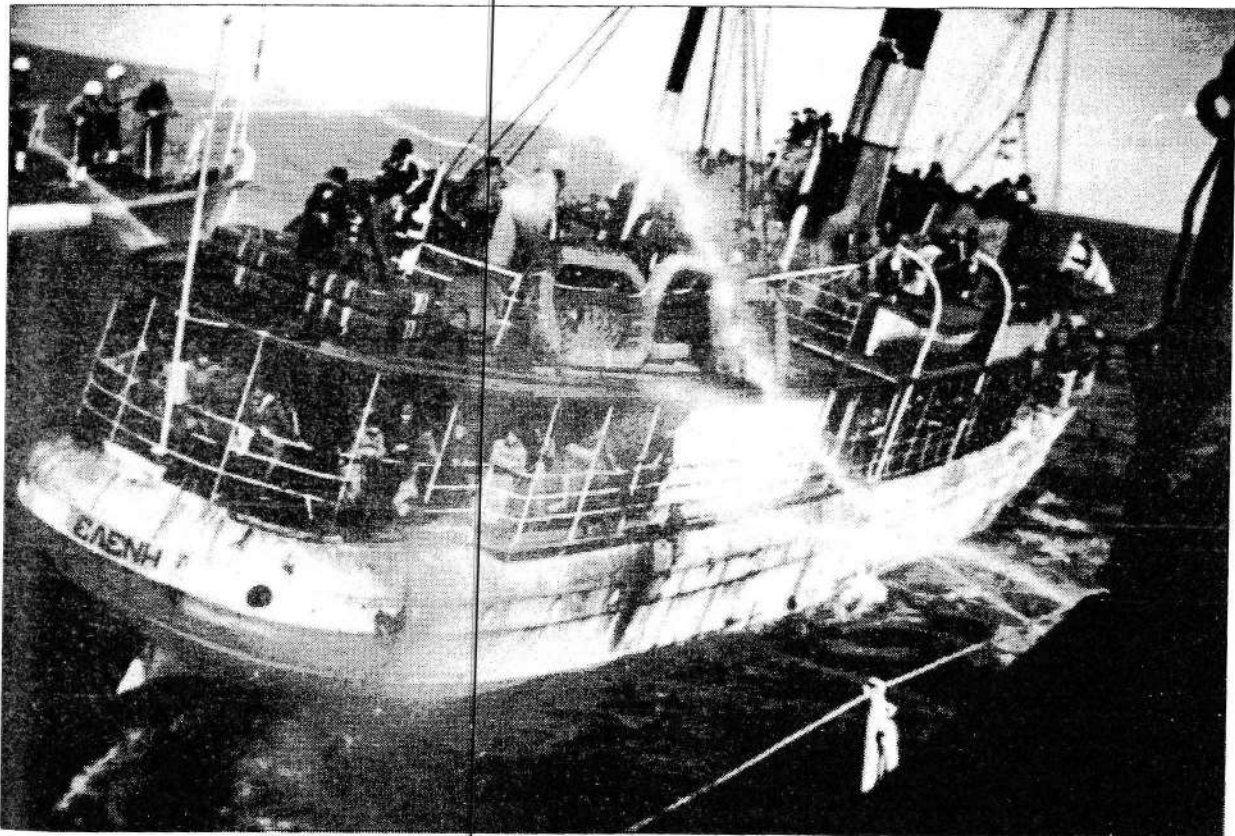
למחרת, בשעות הבוקר, הופיעו שוטרים איטלקים ליד שער המחנה הסגור, ובקשו להיכנס, בתירוץ של רישום רפורט למשאיות הצבאיות בגלל עבירת תנועה. אני הכחשתי את הנאמר על ידם, וטענתי כי שום משאית לא הגיעה למחנה, לא אתמול ולא בימים האחרונים.

מאחר והדרך אל המחנה הייתה דרך עפר, השוטרים טענו שעקבות הגלגלים שאכן נראו, הובילו אותם אל המחנה. הסברתי שאלה עקבות העגלה שלנו, ששרתה את המחנה בקניית מזון בעיירה, הבאת חולים לבדיקות בבתי חולים ועוד.

השוטרים לא וויתרו, והוויכוח בינינו התלהט. השוטרים דרשו לפתוח להם את השער, ואז טענתי כי במחנה נמצאים פליטים חולים, החייבים במנוחה ומרגוע.

הופעתם של אנשים במדים עלולה לעורר אצלם זיכרונות ממחנות ההשמדה שהיו בהם כפולין. זה עלול לעורר אצלם סיוטים ופחדים, ושלטונות איטליה הם שיהיו אחראים לתוצאות הלא רצויות.

איימתי על השוטרים שאגיש תלונה על התנהגותם הגסה והבלתי מתחשבת בפני ה-COMMANDANTE ALYATO (קומנדרטה עליטו).

האוניה "מולדת" עם 1568 מעפילים מותקפת על ידי 2 משחתות בסילוני מים וגז מדמיע

120,-

1023433

השערים פתוחים

אסופת זכרונות
העפלה 1945-1948

מהדורה שניה - מתוקנת ומעודכנת

לחיי
הספינות
שבדרך

1000